

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. oktobra 1856.

Izgled umnega živinorejca — naj bolji nauk drugim.

V Podverbi na Koroškem redí posestnik Lanner goveda tako izverstno, da njegovo ime sloví deleč po svetu in vsak mesar poprašuje pri njem po klavni živini.

Kako pa ravná ta umni mož, ki ima zmiraj po 50 in še več repov v svojih snažnih hlevih za spitanje nastavljenih, naj povedó tudi „Novice“ po slovenski prestavi gosp. Zalokarjevi.

Gospod Lanner tehta vsako živinčce, kadar ga pitati dene, in zapiše od vsakega posebej, kar tačas teži.

Vsako živinčce potlej ne le pitano in ob prodaji tehta, temuč tudi še vmes, vsakih 14 dní, ali po okolišinah vsaki mesec, dokler pita, da vé, koliko je pripital. Tehta tudi klajo za vsako govedo za vsak dan sproti; in vse to dela od dné do dné, od tedna do tedna skoz vés čas, in vse natanko zapiše.

Zvediti, koliko pri pitanju in odebelenji živine piča zdá, je mogel prej zvediti, koliko vsako tako živinčce potrebuje za svoje ohranjenje v takem stanu, da namreč ne shujša pa se tudi ne odebelí; ker vsaka žival, se vé da, če bi tudi nič ne delala, vendar sleherni dan toliko živeža potrebuje, da se v nje namesti, kar se po dihanji, kožnem hlapenji in po drugih potih zgubi. Že človek zgubi vsakih 24 ur po samem potenji ali kožnem hlapenji 4—5 funtov; žival po primeri svojega života se vé da še več. Ako bi manj živeža dobivala, kakor ga je zgubila, bi začela hujšati; ako bi ga pa več dobivala, bi se začela debeliti.

Po velikoletnem, natanko zmiraj zapisovanem takem ravnanji se je prepričal, da vsako govedo pri počitku v hlevu potrebuje na vsak cent svoje žive teže vsaki dan poldrugi funta dobrega sená ali kake druge reči, ki po primeri ravno toliko zdá, kolikor dobro senó, da zmiraj pri svoji teži ostane. Postavimo, vol teži 8 centov; potrebuje tedej vsaki dan 12 funtov dobrega sená ali kake druge primerne redivne klaje, da pri svoji teži ostane, če ne dela. Delavna živina pa, se vé da, več potrebuje, ker se tudi bolj zdela ali utrudi, in več izhlapi, ki tedaj tudi več moči zgubi in se ji mora namestiti. Potrebuje delaven vol srednje velikosti kakih 20 funtov, in kadar zlo terpi, še več dobrega, redivnega, tečnega živeža na dan. Ravno tako potrebujejo tudi več breje, doječe ali sicer molzne krave, ker tudi one vsaki dan več oddajajo. Tudi je izstradana živina bolj ješča in več potrebuje, in mlada, ki je nar bolj v rašči, ravno tako.

Vola odebeliti mu gré po tem takem dobre redivne piče, dobrega sená, ali pa kaj družega, kar je senu primerjene redivnosti, več od poldruega funta žive teže od centa; pa vendar ne preveč in ne premalo. Koliko tedaj? Po več skušnjah se je skazalo, da za pitanje gré na cent žive teže še enkrat toliko, kot le za ohranjenje pri enakem stanu ali pri enaki moči, tedaj na cent žive teže 3 funte, in po tem za 8 centov težkega vola vsak dan 24 funtov; za 10 centov težkega pa 30 funtov itd. Ne več pa, če bi tudi rad jedel, ker po skušnji vol ne zraste en dan prav do pol funta od centa žive teže; kar bi tedaj vol več dobival, bi

šlo v blato in gnoj, dokler že 24 funtov sená pri volu 8 centov to dá, in nič več ne. Če bi pa vol manj dobival, postavimo, 18—20 funtov, bi pitanje prepočasi šlo, in se morebiti še ne doveršilo in bi več pojedel. Dobí vol 8 centov težak vsaki dan 24 funtov dobrega sená in raste na debelosti po 3 funte na dan, bo v 30 dneh vagal 8 centov in 90 funtov, v 60 dneh 9 centov in 80 funtov, in v 90 dneh 10 centov 70 funtov itd., in bo pojedel v 90 dneh 21 centov in 60 funtov sená, česar polovica pride na pitanje, drugo pa na ohranjenje v njegovem stanu.

Če bi bil vol le na pol vpitan, in bi 8 centov težak zdaj že 9 in pol centov težil, bi se mu po ti teži mogla piča dajati, da bi v takem stanu ostal, namreč blizo 24 funtov dobro redivne piče na dan. Če bi se pa do konca pital, bi se moglo s pitavno pičo v vagi ravno tako rasti, kakor vol na teži raste. Ima, postavimo, vol ta čez 60 dní 9 centov in 80 funtov, naj se mu zdaj že 30 funtov dobre piče dajè. (Konec sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Olje iz slibovíne.) Morebiti bi kdo rad zvedil, kako pri nas v Istri iz slibovíne (Rothriegel) olje delajo. Rad mu povém. Kadar jagode dobro dozore, jih poberejo in v kako posodo denejo, da se bolj izgotovijo. Kadar so gotove, to je, dobro mehke, jih denejo v majhno vrečico (žakliček), in vrečico na kako desko; potem jo z rokami ali pa z okroglim lesom pomanejo, da olje izteče. Ako ni še zadosti in čisto izteklo, se vlije po vrečici vrele vode in spet potare. Pervo olje je veliko bolje od družega, pa vendar se mora kam postaviti, da se goščava vsede; potem se olje posname. Tako olje prav lepo gorí; če je čisto, ne smerdí in se ne kadí; tudi je prav lepe višnjevo-rudeče barve. Akoravno tukaj oljka raste, vendar kmetje slibovíno skerbno varujejo, ker to olje za svečavo, uno pa za zabelo rabijo.

F. V.

(Kako hmelj spraviti, da močán ostane?) Namesti da se hmelj, kakor je navada, v žaklje spravi, naj se na mestu, kjer je bil pridelan in posušen, berž ko je do dobrega suh, v leséne kište natlači, in kište naj se dobro zakapijo, da nikjer ne more sapa skozi. Kadar olar hmelja potrebuje za kuho ola, takrat naj še le odpre kište in vidil bo, kako obderží hmelj na to vižo vés svoj duh.

(Kaj je storiti, da dobí krava junčika ali pa junico, kadar se k biku pelje) smo že povedali v našem listu. Tudi gosp. K. Fišer, dosluženi fajmošter v Kadnu na Českem, poterjuje to in pravi, kdor hoče junico (telico) dobiti, naj pelje kravo s polnim vimenom, tedaj ravno pred molžo, k biku. Ne bilo bi brez prida, ako je to resnica; saj je znano, da naj lepše in naj bolje krave imajo večidel le junčike, in vendar bi gospodar za rejo dostikrat raji telico imel. Na Fünfhundnerski pristavi so to skušnjo letos ponavljali, in res terdijo, da se je skor vselej poterdila, ker so letos ondi skor same telice dobili. Ker pa so se te skušnje dosihmal tako dobro sponesle, jih bojo ponavljali še večkrat.